

Sygn. akt IV P 145/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12/06/2015 roku

Sąd Rejonowy w Pszczynie Wydział IV Pracy

w składzie:

Przewodniczący:	SSR Ewa Wieczorek
Protokolant:	Agnieszka Foks

przy udziale

po rozpoznaniu w dniu 12 czerwca 2015 roku w Pszczynie

sprawy z powództwa L. B., A. D., J. J., R. K., T. L., W. S.

przeciwko (...) S.A. w K.

o ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla

- zasądza od pozwanej (...) S.A w K. na rzecz każdego z powodów L. B., A. D., J. J., R. K., W. S. kwoty po 597,54 zł (pięćset dziewięćdziesiąt siedem złotych 54/100) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 1 maja 2014 r. do dnia zapłaty;
- umarza postępowanie odnośnie powódki T. L.;
- nakazuje pobrać od pozwanej (...) S.A w K. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w Pszczynie kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych 00/100) tytułem zwrotu kosztów sądowych od uiszczenia, których powodowie byli zwolnieni;
- zasądza od pozwanej (...) S.A w K. na rzecz powodów L. B., A. D., J. J., R. K., W. S. kwotę po 180,00 zł (sto osiemdziesiąt złotych 00/100) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;
- zasądza od powódki T. L. na rzecz pozwanej (...) S.A w K. kwotę 180,00 zł (sto osiemdziesiąt złotych 00/100) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sędzia Sądu Rejonowego

Sygn. akt IV P 145/15 P., dnia 29 czerwca 2015 r.

UZASADNIENIE

do wyroku Sądu Rejonowego w Pszczynie z dnia 12 czerwca 2015 r.

Powodowie L. B., A. D., J. J., R. K., T. L. i W. S. wnieśli do tut. Sądu pozew domagając się zasądzenia do pozwanej (...) S.A. w K. na swoją rzecz kwot po 597,54 zł (pięćset dziewięćdziesiąt siedem złotych 50/100) dla każdego z nich tytułem ekwiwalentu pieniężnego za bezpłatny węgiel przysługujący emerytom, rencistom i innym uprawnionym osobom

na podstawie porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku zawartego pomiędzy Zarządem (...) S.A. a organizacjami związków zawodowych wraz z odsetkami od dnia 1 maja 2014 roku do dnia zapłaty.

Uzasadniając żądanie pozwu powodowie podawali, iż byli pracownikami Kopalni (...) (ewentualnie wdowami po emerytach/ rencistach górniczych), aktualnie zaś pobierają świadczenie emerytalno- rentowe i na podstawie §10 Porozumienia z 20.12.2004r zawartego pomiędzy Zarządem (...) S.A. a organizacjami związków zawodowych przysługiwał im bezpłatny węgiel deputatowy na zasadach określonych w załączniku nr 14 do Porozumienia. Porozumienie zastąpiło w tym względzie zakładowy układ zbiorowy pracy, który regulował uprzednio kwestie uprawnień do bezpłatnego węgla deputatowego dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych. Powodowie podali, że dnia 06.02.2014 r. (...) S. A. zawarła w trybie art. 9 kodeksu pracy porozumienie z organizacjami związków zawodowych na mocy, którego zmniejsza się roczny wymiar bezpłatnego węgla przysługującego emerytom, rencistom i innym uprawnionym osobom o jedną tonę rocznie, a to na okres dwóch lat począwszy od dnia 01 stycznia 2014r. Uchwałą zarządu pozwanej z dnia 10 grudnia 2014r. nr (...) pozwana uznała roszczenie powodów, lecz do dnia wniesienia pozwu nie zostało ono spełnione w żadnej części. Zdaniem powodów ustalone w niej terminy realizacji nie mogą jednostronnie zmieniać terminów określonych w Porozumieniu z dnia 06 lutego 2004r.

W odpowiedzi na pozew pozwana (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w K. wniosła o oddalenie wszystkich powództw i zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

Zdaniem pozwanej powództwo powinno ulec oddaleniu z braku podstaw faktycznych i prawnych. Pozwana podała, iż bezspornym pozostaje fakt, iż powodowie byli w przeszłości jej pracownikami lub poprzedników prawnych pozwanej. Pozwana przyznała również, że każdy z powodów uprawniony był i jest do bezpłatnego deputatu węglowego. Wobec wygaśnięcia układu zbiorowego, jaki obowiązywał u poprzednika prawnego pozwanej wyłącznym źródłem prawa powodów do bezpłatnego węgla w naturze jest porozumienie, jakie zawarte zostało w dniu 20.12.2004r. pomiędzy Zarządem (...) S.A., a organizacjami związków zawodowych. Te same strony zawarły dodatkowe porozumienie w dniu 06 lutego 2014r., którym zmniejszyły (zawiesiły na okres 2 lat) wymiar bezpłatnego węgla przysługujący wymienionym o 1 tonę . W dniu 10 grudnia 2014r. została podjęta przez pozwana uchwała nr 1167/2014, zgodnie z którą emeryci i renciści i inne uprawnione osoby mogą pobrać w terminie do 30 czerwca 2014r. taką ilość bezpłatnego węgla w naturze, o jaką pomniejszony został jego roczny wymiar za rok 2014r. O treści tej uchwały pozwana powiadomiła ZUS. Zatem pozwana odstąpiła od stosowania przez okres 2 lat, w tym w roku 2014 zasady zmniejszenia uprawnionym deputatu węglowego o 1 tonę.

Z tych przyczyn zdaniem pozwanej dochodzenie przez powodów po dacie 10 grudnia 2014r. na drodze sądowej roszczenia jest bezzasadne.

Ponadto pozwana zarzuciła, iż powódka T. L. pobrała węgiel w naturze (także sporną 1 tonę), co czyni jej żądanie bezprzedmiotowym.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny :

Kopalnia (...) z siedzibą w C. do dnia 28.02.1993r. była przedsiębiorstwem państwowym. Z dniem 01.03.1993r. wraz z pięcioma innymi kopalniami węgla kamiennego przekształcona została w jednoosobową spółkę akcyjną Skarbu Państwa funkcjonującą pod firmą (...). Przekształcenie dokonane zostało na podstawie ustawy z dnia 05.02.1993r. o przekształceniach własnościowych niektórych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa (Dz. U. nr 16 poz. 59). (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w K. jest następcą prawnym 5 spółek węglowych – w tym także (...) S.A. z siedzibą w T.. W dniu 1 lutego 2003 roku pozwana (...) S.A. i (...) Spółka (...) zawarły umowę zbycia przedsiębiorstwa, na podstawie której (...) S.A. nabyła od (...) S.A. przedsiębiorstwo w rozumieniu art.55 kodeksu cywilnego, obejmujące między innymi Kopalnię (...) w C., w której niegdyś pracowali powodowie. W związku z nabyciem przedsiębiorstwa w postaci KWK (...) – a w konsekwencji przejścia zakładu pracy na nowego pracodawcę - po roku od jego nabycia przez (...) przestał obowiązywać układ zbiorowy pracy z 1 czerwca 1992 roku, obowiązujący u poprzedniego pracodawcy ((...) Spółki (...) – zbywcy KWK (...)).

Dowód: umowa zbycia przedsiębiorstwa zawarta w formie aktu notarialnego rep. A. (...).

Zgodnie z §32 Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników KWK (...) z dnia 01.06.1992r.(tekst jednolity z dnia 24 stycznia 1995 roku, data wpisu do rejestru (...) 6 kwietnia 1995roku), emerytom, rencistom i innym osobom nie będącym pracownikami przysługuje bezpłatny węgiel w naturze, na warunkach określonych w ust.2-7 (§32 ust.1 UZP z 1992 roku). Uprawnienie do bezpłatnego węgla w naturze przysługuje zamieszkałym w kraju emerytom i rencistom w wymiarze 3 t. rocznie (ust.2). Uprawnienie do bezpłatnego węgla w naturze przysługuje także wdowcom, wdowcom i sierotom, jeżeli spełniają warunki do otrzymania renty rodzinnej po pracownikach, którym przysługiwał węgiel w naturze (ust.4). Uprawnienie do bezpłatnego węgla w naturze powstaje z datą zgłoszenia wniosku w Przedsiębiorstwie, z którego pracownik odszedł na emeryturę lub rentę (ust.5).

Dowód: Zakładowy Układ Zbiorowy Pracy dla (...) KWK (...) w C., tekst jednolity z dnia 24 stycznia 1995 roku.

W dniu 20 grudnia 2004 roku doszło do porozumienia pomiędzy Zarządem pozwanej (...) S.A., a organizacjami związków zawodowych. W ramach tego porozumienia zobowiązano się do kontynuowania negocjacji nad nowym jednolitym Zakładowym Układem Zbiorowym Pracy dla (...) S.A., dążąc do jego podpisania w jak najkrótszym terminie. Do dnia dzisiejszego układ taki nie został zawarty. Na podstawie §10 porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku ustalono, że do czasu wejścia w życie nowego Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy prawo do bezpłatnego węgla przysługuje emerytom, rencistom oraz innym uprawnionym osobom wg dotychczasowych zasad. Porozumienie z 20 grudnia 2004 roku weszło w życie w dniu 1 stycznia 2005 roku. Załącznikiem do porozumienia z dnia 20 grudnia 2014 roku był podpisany w tej samej dacie aneks nr (...) w sprawie bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób. Zgodnie z §1 ust.1 aneksu nr (...) prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób co do zasady było realizowane w ekwiwalencie pieniężnym, a na wniosek uprawnionego w naturze. W myśl §3 ust. 1 załącznika byłym pracownikom, których stosunek pracy został rozwiązany z (...) S.A. od dnia jego wejścia w życie w związku z przejściem na emeryturę lub rentę (...) przysługuje bezpłatny węgiel w wymiarze 3 ton rocznie. Zgodnie z §3 ust.3 bezpłatny węgiel w wymiarze 3 ton rocznie przysługuje również wdowcom, wdowcom i sierotom, jeżeli spełniają warunki do otrzymania renty rodzinnej po byłych pracownikach, o których mowa w §3 ust.1.

Dowód: porozumienie zawarte w dniu 20 grudnia 2004 roku pomiędzy Zarządem (...) S.A. a organizacjami związków zawodowych wraz z załącznikiem nr 14.

Na przełomie 2013 i 2014 roku rynek zbytu węgla kamiennego doznał poważnego kryzysu w wyniku którego sytuacja finansowa pozwanej uległa znacznemu pogorszeniu i koniecznym z punktu widzenia ekonomii stało się wdrożenie programu restrukturyzacyjnego, który miał polegać – między innymi – na ograniczeniu ilości bezpłatnego węgla przysługującego byłym pracownikom. I tak w dniu 6 lutego 2014 roku Zarząd (...) S.A. zawarł z organizacjami związków zawodowych porozumienie mocą którego zmniejszono roczny wymiar bezpłatnego węgla przysługującego emerytom, rencistom i innym uprawnionym osobom o jedną tonę rocznie – na okres 2 lat (§6 ust.1 porozumienia). Postanowienie to weszło w życie z dniem podpisania porozumienia. Uchwałą nr 73/2014 z dnia 6 lutego 2014 roku Zarząd (...) przyjął w/w porozumienie.

Dowód: porozumienie z dnia 6 lutego 2014 roku pomiędzy Zarządem kompanii Węglowej a organizacjami związków zawodowych wraz z uchwałą 73/2014.

Czasowe pozbawienie około (...) emerytów, rencistów i innych osób uprawnionych 1 t. węgla pozwoliłoby pozwanej na zaoszczędzenie około 95, 6 mln zł rocznie.

Dowód: pismo Dyrektora Polityki Płacowej z dnia 16 kwietnia 2014 roku.

Powód L. B. dniu 24 kwietnia 2014r. pobrał asygnatę na węgiel w wysokości 2 ton węgla. Dotychczas powód pobierał deputat węglowy w wysokości 3 ton.

Powód R. K. w dniu 11 grudnia 2014r. roku pobrał asygnatę na węgiel w wysokości 2 ton. Dotychczas powód pobierał deputat węglowy w wysokości 3 ton.

Powód J. J. w dniu 3 lutego 2014 r. pobrał ekwiwalent pieniężny celem realizacji deputatu za 2 tony węgla. Dotychczas powód pobierał deputat węglowy w wysokości 3 ton.

Powód W. S. dniu 16 lipca 2014r. pobrał asygnatę na węgiel w wysokości 2 ton węgla. Dotychczas powód pobierał deputat węglowy w wysokości 3 ton.

Powódka A. D. dniu 19 września 2014r. pobrała asygnatę na węgiel w wysokości 2 ton węgla. Dotychczas powódka pobierała deputat węglowy w wysokości 3 ton.

Powódka T. L. dniu 18 marca 2014r. pobrała asygnatę na węgiel w wysokości 2 ton węgla, a następnie, w dniu 23 lutego 2015 roku pobrała brakującą 1 toną otrzymując w ten sposób w sumie 3 t. węgla.

Dowód: zestawienie sporządzone przez pozwaną w dniu 26 maja 2015r., k.35.

Powyższy stan faktyczny tut. Sąd ustalił w oparciu o wyżej przedłożone dowody z dokumentów, które nie budziły żadnych wątpliwości. Stan faktyczny nie był pomiędzy stronami sporny, istota sprawy sprowadza się więc do rozstrzygnięcia wątpliwości prawnych powstałych w niniejszej sprawie. W odpowiedzi na pozew pełnomocnik pozwanego wniósł o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania powodów na okoliczność ustalenia czy na dzień wyrokowania powodowie pobrali deputat dochodzony pozvem. Pełnomocnik powodów oświadczył, iż powodowie nie otrzymali spornej tony węgla. Sąd pominął ten dowód jako bezprzedmiotowy i zmierzający do przewlekłości postępowania. Należy podkreślić, iż jeśli pozwany twierdził, że spełnił świadczenie wobec powodów to na pozwanym zgodnie z art. 6 KC spoczywał obowiązek wykazania tego faktu i to pisemnymi dokumentami mając na uwadze, iż pozwany jest przedsiębiorcą o szerokiej skali działania. Nie ma żadnych podstaw prawnych do przerzucania tego obowiązku na powodów zwłaszcza poprzez wzywianie ich w tym celu na rozprawę do osobistego stawiennictwa celem przesłuchania na powyższą okoliczność. Uwzględnienie tegoż wniosku dowodowego powodów powodowałoby konieczność odroczenia rozprawy, a zatem spowodowałoby nieuzasadnioną w niniejszej sprawie przewlekłość postępowania.

Sąd Rejonowy zważył:

W dniu 1 lutego 2003 roku pozwana (...) S.A. na podstawie art. 23(1) kp przejęła pracowników (...) Spółki (...), w tym zatrudnionych w KWK (...). W (...) Spółce (...) obowiązywał Zakładowy Układ Zbiorowy Pracy dla (...) KWK (...) z dnia 1 czerwca 1992 roku (data wpisu do rejestru (...) 6 kwiecień 1995 rok), który przyznawał prawo do bezpłatnego węgla zarówno pracownikom, jak i emerytom i rencistom.

Zgodnie z art. 241⁸ § 1 kp „w okresie jednego roku od dnia przejścia zakładu pracy lub jego części na nowego pracodawcę do pracowników stosuje się postanowienia układu, którym byli objęci przed przejściem zakładu pracy lub jego części na nowego pracodawcę, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej. Postanowienia tego układu stosuje się w brzmieniu obowiązującym w dniu przejścia zakładu pracy lub jego części na nowego pracodawcę. Pracodawca może stosować do tych pracowników korzystniejsze warunki niż wynikające z dotychczasowego układu”. Z cytowanego unormowania wynika, że przedłużenie stosowania układu zbiorowego następuje tylko i wyłącznie w stosunku do pracowników, a nie emerytów i rencistów. W myśl art. 241 (8)§3 KP jeżeli w przypadkach, o których mowa w § 1 nowy pracodawca przejmuje również inne osoby objęte układem obowiązującym u dotychczasowego pracodawcy, stosuje postanowienia układu dotyczące tych osób przez okres jednego roku od dnia przejścia. Wynika z powyższego, iż z dniem 01 lipca 2004r. miał zastosowanie (...) w zakresie praw i obowiązków objętych treścią stosunku pracy (co czasu dokonania wypowiedzenia zmieniającego), nie miały już natomiast zastosowania te regulacje (...) odnoszące się do uprawnień osób nie będącymi pracownikami np. co do emerytów i rencistów.

U pozwanej do chwili obecnej nie został przyjęty zakładowy układ zbiorowy pracy, jednakże w dniu 20 grudnia 2004 roku doszło do zawarcia Porozumienia pomiędzy Zarządem pozwanej (...) a związkami zawodowymi. Porozumienie to weszło w życie od 1 stycznia 2005 roku. Przedmiotem regulacji tego porozumienia są między innymi uprawnienia do deputatu węglowego dla emerytów i rencistów, a więc grupy, do której zaliczają się powodowie. Zgodnie z §10 Porozumienia prawo do bezpłatnego węgla przysługuje emerytom, rencistom oraz innym uprawnionym osobom wg dotychczasowych zasad. W myśl Załącznika nr 14 do Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 prawo emerytów i rencistów do bezpłatnego węgla jest realizowane co do zasady w ekwiwalencie pieniężnym z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w Załączniku nr 14. Ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla wypłaca się do 31 marca danego roku na wskazane przez uprawnionego krajowe konto bankowe lub w terminie do 30 kwietnia danego roku w kasie jednostki organizacyjnej (§1 ust.2 pkt.2 Załącznika nr 14). Prawo do bezpłatnego węgla może zostać zrealizowane przez uprawnionego w naturze w grupie sortymentów orzech, jeżeli złoży w kopalni wydającej węgiel oświadczenie o zużyciu węgla w gospodarstwie domowym wg wzoru stosowanego w (...) S.A. (§2 ust.1 Załącznika nr 14). W §3 Załącznika nr 14 określono komu i w jakiej ilości bezpłatny węgiel przysługuje. I tak byłym pracownikom, których stosunek pracy został rozwiązany z (...) S.A. od dnia 1 stycznia 2005 roku (wejście w życie załącznika) w związku z przejściem na emeryturę lub rentę (...) przysługuje bezpłatny węgiel w wymiarze 3 ton rocznie. Bezpłatny węgiel przysługuje również byłym pracownikom, którzy do dnia 1 stycznia 2005 roku korzystali z uprawnienia do bezpłatnego węgla przysługującego zgodnie z przepisami prawa obowiązującymi przed dniem wejścia w życie niniejszego załącznika (tj. przed dniem 1 stycznia 2005 roku).

Formę realizacji uprawnienia do bezpłatnego węgla (ekwiwalent pieniężny czy węgiel w naturze) uprawnione osoby określają w deklaracji węglowej w terminie do dnia 31 grudnia roku poprzedniego (§2 ust.4 Załącznika nr 14).

Z powyższych uregulowań wynika, że jeżeli do dnia 31 grudnia danego roku uprawniona osoba nie złoży deklaracji węglowej, to wówczas otrzyma ekwiwalent pieniężny, aby otrzymać węgiel w naturze powinna złożyć deklarację węglową. Należy jednak przyjąć, iż niezależnie od tego czy deklarację węglową osoba uprawniona złoży-nabywa ona prawo do bezpłatnego węgla, gdyż prawo to wynika bezpośrednio z Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku i nie jest warunkowane złożeniem żadnego oświadczenia. Talony na bezpłatny węgiel są wystawiane jedynie w celu ułatwienia jego dystrybucji pomiędzy uprawnionych oraz w celach weryfikacyjnych, same z siebie nie rodzą żadnych praw. Należy także zauważyć, że wydawane są jedynie w wypadku gdy uprawniony do bezpłatnego węgla zdecyduje się zrealizować swe uprawnienie w naturze, a nie w formie ekwiwalentu, co dodatkowo przemawia za przyjęciem, że celem ich wydania jest uproszczenie procedury odbioru świadczenia. Innymi słowy prawo do bezpłatnego węgla wynika nie z faktu wydania talonu, lecz z samej treści Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku. Prawo do bezpłatnego węgla jest ukształtowane i podlega realizacji przed wydaniem talonu, a samo jego wydanie ma jedynie na celu techniczne ułatwienie realizacji tego prawa i w niczym nie wpływa na moment jego powstania czy treść.

W niniejszej sprawie w pierwszej kolejności należy ustalić jaki charakter prawny ma Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku. Zasadniczo rysują się w tej kwestii dwie możliwości – albo jest to źródło prawa pracy w rozumieniu art. 9 kp, albo umowa na rzecz osoby trzeciej, o której mowa w art. 393 kc. Sąd stoi na stanowisku, iż Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku jest źródłem prawa pracy. Zgodnie z art. 59 ust.2 Konstytucji RP „związki zawodowe oraz pracodawcy i ich organizacje mają prawo do rokowań, w szczególności w celu rozwiązywania sporów zbiorowych, oraz do zawierania układów zbiorowych pracy i innych porozumień”. Z kolei art. 9 § 1 kp stanowi, że „ilekroć w Kodeksie pracy jest mowa o prawie pracy, rozumie się przez to przepisy Kodeksu pracy oraz przepisy innych ustaw i aktów wykonawczych, określające prawa i obowiązki pracowników i pracodawców, a także postanowienia układów zbiorowych pracy i innych opartych na ustawie porozumień zbiorowych, regulaminów i statutów określających prawa i obowiązki stron stosunku pracy”. Z powyższego unormowania wynika, że obok powszechnie obowiązującego prawa pracy (tj. wynikającego z Konstytucji, ratyfikowanych umów międzynarodowych, ustaw i rozporządzeń) istnieją swoiste źródła prawa pracy będące umowami prawotwórczymi, a to układy zbiorowe pracy (zakładowe i ponadzakładowe), regulaminy, statuty i wreszcie „inne porozumienia zbiorowe oparte na ustawie”. W ocenie Sądu przedmiotowe Porozumienie z dnia 20 grudnia 2014 roku zalicza się właśnie do tej ostatniej kategorii albowiem ma charakter normatywny. Umocowanie w ustawie, którego wymaga art. 9§1 kp porozumienie to czerpie wprost

z Konstytucji tj. art. 59 ust.2 *expressis verbis* dozwolającego związkom zawodowym i pracodawcom na zawieranie „innych porozumień”. Przywołany przepis Konstytucji jest wystarczająco jasny i precyzyjny, aby mógł być stosowany zgodnie z nakazem art. 8 ust.2 Konstytucji tj. bezpośrednio. Dalej należy wskazać, że przewidywany w art. 9 kp wymóg oparcia „innego porozumienia” w ustawie jest spełniony z uwagi na treść art. 59 ust.2 Konstytucji, wszak Konstytucja także jest ustawą, a jedynie jej zasadnicze znaczenie podkreślone jest odmienną nazwą. Nie można pomijać faktu iż określenia „oparcia na ustawie” nie można rozumieć tak jakby to był wymóg tak precyzyjnej delegacji ustawowej, jak wymagana jest do wydania rozporządzenia. W wyroku z dnia z dnia 6 lutego 2006 r. III PK 114/05 SN stanął na stanowisku, iż porozumienie zbiorowe partnerów społecznych określające prawa i obowiązki stron stosunku pracy, także zawarte bez "oparcia na ustawie", jest źródłem prawa pracy (art. 59 ust. 2 i 4 Konstytucji w związku z art. 9 § 1 k.p.).

Podsumowując tę część rozważań wypada stwierdzić, że Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku jest źródłem prawa pracy na podstawie którego pozwana (...) S.A. realizowała dotychczas świadczenia na rzecz emerytów i rencistów w postaci bezpłatnego węgla.

Wobec bardzo trudnej sytuacji ekonomicznej pozwanej (...) S.A. Porozumieniem z dnia 6 lutego 2014 roku zawartym między Zarządem (...) a organizacjami związków zawodowych dążono do zmniejszenia kosztów działalności pozwanej poprzez zawieszenie lub zmniejszenie niektórych uprawnień przysługujących pracownikom, emerytom i rencistom. I tak w §6 Porozumienia z 6 lutego 2014 roku zdecydowano o zmniejszeniu rocznego wymiaru bezpłatnego węgla przysługującego emerytom, rencistom i innym uprawnionym osobom o jedną tonę rocznie na okres dwóch lat. Porozumienie z dnia 6 lutego 2014 roku również jest źródłem prawa pracy.

Zgodnie z art. 9(1)§1 kp jeżeli jest to uzasadnione sytuacją finansową pracodawcy, może być zawarte porozumienie o zawieszeniu stosowania w całości lub w części przepisów prawa pracy, określających prawa i obowiązki stron stosunku pracy; nie dotyczy to przepisów Kodeksu pracy oraz przepisów innych ustaw i aktów wykonawczych. Porozumienie zbiorowe z dnia 6 lutego 2014 roku miało właśnie taką naturę – zawieszało postanowienia porozumienia zbiorowego z dnia 20 grudnia 2014 roku odnoszące się między innymi do uprawnień emerytów i rencistów do bezpłatnego węgla. Porozumienie z dnia 6 lutego 2014 roku mogło ograniczać prawo do bezpłatnego węgla, rodzi się jednak pytanie czy ograniczenie to będzie miało skutek już z chwilą wejścia w życie Porozumienia z 6 lutego 2014 roku, czy dopiero w 2015 roku. Przed udzieleniem odpowiedzi na tak zadane pytanie należy przypomnieć rozważania odnoszące się do momentu powstania prawa do bezpłatnego węgla. Z treści załącznika nr 14 do Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004r. wynika wnioskiem, iż zasadą pozostaje prawo do corocznego bezpłatnego węgla w formie ekwiwalentu pieniężnego. W ocenie Sądu prawo to powstaje w dniu 1 stycznia każdego kolejnego roku. Ponadto ekwiwalent pieniężny płacony jest z góry za dany rok. Bez znaczenia dla powstania tego prawa jest to, że roszczenie o wypłatę ekwiwalentu pieniężnego staje się wymagalne w dniu 31 marca albo 30 kwietnia każdego roku, istotny jest bowiem moment powstania prawa, a nie termin jego wymagalności.

Nabycie prawa do otrzymania bezpłatnego węgla na podstawie Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku następuje odnośnie powodów w chwili wypełnienia pod rządem tej regulacji wszystkich przesłanek determinujących powstanie prawa do świadczenia i jego wysokości. Odnośnie powodów stwierdzić należy, iż osoba uzyskująca emeryturę uzyskuje tym samym co do zasady na stałe prawo do deputatu węglowego ponieważ świadczenie emerytalne przysługuje na stałe. Zgodnie z §14 załącznika nr 14 bezpłatny węgiel przysługuje w pełnym rocznym wymiarze pod warunkiem posiadania uprawnień przez wszystkie miesiące roku kalendarzowego. Jak wynika z §5 ust. 2 uprawnienie do bezpłatnego węgla wygasa z dniem ustania prawa do emerytury, renty, renty rodzinnej lub świadczenia przedemerytalnego. Ponadto z mocy §5 ust. 3 uprawnienie to ulega zawieszeniu w okresie stałego zamieszkania uprawnionego poza granicami kraju. Z mocy §5 ust.4 prawo do bezpłatnego węgla podlega corocznej weryfikacji.

Jednocześnie zgodnie z §5 ust.1 załącznika nr 14 bezpłatny węgiel przysługuje na wniosek uprawnionego od dnia nabycia prawa do emerytury, renty, renty rodzinnej lub świadczenia przedemerytalnego określonego w decyzji organu uprawnionego do przyznania tych świadczeń. Z brzmienia tego uregulowania wynika, iż chodzi tu o jednokrotne

złożenie wniosku przez uprawnionego po dacie uzyskania uprawnienia emerytalno-rentowego. W ocenie Sądu absolutnie z brzmienia §5 ust.1 załącznika nr 14 nie wynika konieczność corocznego składania takiego wniosku. Jednocześnie z brzmienia §2 ust. 1 i 4 wynika obowiązek składania deklaracji węglowej wówczas, gdy uprawniony wybiera formę realizacji świadczenia w naturze. Sam druk deklaracji węglowej wykracza poza jego ramy wskazane w §2 ust.4 załącznika nr 14 w zakresie obowiązku wypełnienia deklaracji w pkt.2 oraz konsekwencji braku oświadczenia się uprawnionego (pkt.2 i 3), a mianowicie, iż nieprzedstawienie wyżej wskazanych dokumentów skutkować będzie zawieszeniem prawa do bezpłatnego węgla. Innymi słowy uprawnieni, którzy pobierają świadczenie emerytalno-rentowe posiadają prawo do bezpłatnego węgla. Pozwana na oczywście prawo do corocznej weryfikacji tego prawa, niemniej czynności pozwanej mają charakter techniczny, co należy rozumieć w ten sposób, iż nastąpi pozbawienie tego prawa osób, które np. utraciły status emeryta czy rencisty. Należy z całą mocą podkreślić, iż prawo do bezpłatnego węgla (jego przyznanie) nie jest uzależnione od warunku formalnego- w postaci corocznego składania oświadczeń emerytów i rencistów w zakresie istnienia okoliczności wskazanych w §5 ust.2 i 3 załącznika nr 14. Nie zasługuje na uwzględnienie twierdzenie jakoby uprawnieni byli obowiązani do składania corocznych oświadczeń co do braku okoliczności powodujących pozbawienie lub zawieszenie prawa do bezpłatnego węgla pod rygorem zawieszenia na dany rok tego prawa. Treść załącznika nr 14 nie daje żadnych podstaw do takiego wniosku. Należy przyjąć, iż powodowie, odmiennie niż pracownicy są uprawnieni do bezpłatnego deputatu za dany rok, a ziszczenie się okoliczności wskazanych w §5 ust.2 i 3 jako warunku rozwiązującego może spowodować utratę lub zawieszenie tego prawa w całości lub w części.

Przechodząc do skutków prawnych porozumienia zawartego w dniu 6 lutego 2014r. przypomnieć należy, iż jeżeli świadczenie odpowiadające prawu nabytemu pod rządem porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku nie zostanie spełnione do chwili wejścia w życie porozumienia z dnia 6 lutego 2014 roku, to i tak podlegać będzie nadal spełnieniu na warunkach dotychczasowych (podobnie TK w orzeczeniu z dnia 28 kwietnia 1999 roku, K 3/99). Skoro więc prawo do bezpłatnego węgla za 2014 rok (obojętnie czy w ekwiwalencie pieniężnym czy w naturze) powstało przed dniem podpisania Porozumienia z dnia 6 lutego 2014 roku, to powyższe porozumienie nie może mieć zastosowania w roku 2014, gdyż oznaczałoby to pogwałcenie zasady ochrony praw nabytych oraz zasady zakazu retroakcji a także pozbawienie prawa do świadczenia wynikającego z definitywnie skonkretyzowanego roszczenia. W uzasadnieniu do wyroku z dnia 22 stycznia 2004 roku I PK 199/03 SN stwierdził, że porozumienie o zawieszeniu stosowania układu zbiorowego pracy (art. 241²⁷ k.p.) nie może działać ze skutkiem wstecznym i pozbawiać pracownika wymagalnych roszczeń. Pogląd ten można odnieść odpowiednio do porozumień zbiorowych. Zasada zakazu retroakcji wynika zresztą z art. 3 kc stosowanego poprzez odesłanie z art. 300 kp. „Zawieszenie stosowania” jest możliwe jedynie na przyszłość, zawieszenie ze skutkiem wstecznym nie byłoby zawieszeniem, lecz pozbawieniem prawa. Należy podkreślić, iż prawo do bezpłatnego węgla w dotychczasowej wysokości za rok 2014r. jest prawem nabytym powodów. Ochrona praw nabytych zakazuje arbitralnego znoszenia bądź ograniczania praw podmiotowych jednostki –publicznych oraz prywatnych. Co prawda ochrona praw nabytych nie ma charakteru absolutnego, niemniej muszą zaistnieć szczególne i wyjątkowe okoliczności powodujące wyjątek od tej zasady (uzasadnienie do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 czerwca 1999r., K 5/99). Pozwana jest spółką prawa handlowego, której istnienie ze swej istoty determinowane jest przede wszystkim dążeniem do wypracowania zysku. Pozwana funkcjonuje w warunkach gospodarki wolnorynkowej, gdzie wahania rynku nie są niczym nadzwyczajnym, stąd Sąd uznał, iż brak w niniejszej sprawie jest wyjątkowych okoliczności skutkujących koniecznością ograniczenia nabytego przez powodów prawa.

Reasumując zawieszenie uprawnienia do bezpłatnego węgla może nastąpić ze skutkiem na lata następne tj. rok 2015 i 2016, nie zaś w stosunku do roku 2014r.

Powodom przysługuje więc prawo do bezpłatnego węgla za rok 2014, przy czym powodowie jednolicie sprecyzowali swe roszczenia domagając się zasądzenia ekwiwalentu pieniężnego tytułem bezpłatnego węgla należnego za rok 2014r. Należy podkreślić, iż powodom co do zasady przysługiwało prawo do bezpłatnego węgla w ekwiwalencie pieniężnym (§1 Załącznika nr 14 do Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004r.) z możliwością uzyskania tego świadczenia w naturze pod warunkiem jednak określenia formy realizacji tego świadczenia do 31 grudnia roku poprzedniego. W niniejszej sprawie powodowie nie dochowali terminu, o którym mowa w §2 pkt 4 Załącznika nr 14 do Porozumienia z dnia

20 grudnia 2004r., co zdaniem Sądu powoduje, iż powodowie utracili prawo do pobrania deputatu w naturze, a co za tym idzie powodom przysługuje powyższe prawo w formie ekwiwalentu pieniężnego zgodnie z ogólną zasadą wyrażaną w Załączniku 14. Na dzień 01 stycznia 2014r. dłużnik pozostawał zobowiązany zgodnie z treścią pierwotnego zobowiązania, a zatem do świadczenia bezpłatnego deputatu w kwocie pieniężnej i tylko w takiej formie (wynikającej z treści porozumienia z dnia 20 grudnia 2004r. oraz załącznika nr 14 do tegoż porozumienia) Sąd mógł wyrazić powinność pozwanego w sentencji wyroku wydanego w niniejszej sprawie.

Na marginesie należy tylko dodać, iż w ramach stosunków umownych art. 454 kc przewiduje tzw. świadczenie w miejsce wypełnienia (datio in solutum), które zachodzi wówczas, gdy dłużnik zamiast świadczenia, które powinien spełnić zgodnie z treścią zobowiązania, ofiarowuje wierzycielowi inne świadczenie, a wierzyciel je przyjmuje. Przy świadczeniu w miejsce wypełnienia niezbędne jest jednak realne spełnienie przez dłużnika wtórnego świadczenia. Zatem nawet w stosunkach umownych dopiero realne spełnienie innego świadczenia na gruncie art. 454 kc powoduje wygaśnięcie zobowiązania. Należy w tym miejscu przypomnieć, iż porozumienie z dnia 20 grudnia 2004r. wraz z jego załącznikiem nr 14 jest aktem normatywnym (źródłem prawa w rozumieniu art. 9 k.p.), a nie czynnością prawną w rozumieniu prawa cywilnego co powoduje poważne wątpliwości co do prawnej możliwości zmiany sposobu spełnienia świadczenia na mocy porozumienia stron poza zakresem wskazanym w tym porozumieniu. Z tych samych przyczyn nie zmienia oceny prawnej żądania powodów treść uchwały pozwanej z dnia 10 grudnia 2014r. nr (...). Należy podkreślić, iż pełnomocnik pozwanej nie przedłożył w niniejszej sprawie treści powyższej uchwały. Ponadto pozwana nie może jednostronnie narzucić osobom uprawnionym zmiany formy realizacji prawa (na węgiel w naturze) oraz wydłużać terminu jego realizacji (do 30 czerwca 2015r.)

Reasumując , w punkcie 1 sentencji Sąd orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie §10 Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004r. oraz na podstawie §1, §2, §3 ust. 4 pkt.1 Załącznika nr 14 do Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004r. (pkt.1 sentencji). O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481KC w związku z art.300KP przy zastosowaniu §1 pkt.2 Załącznika nr 14 do Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004r.

W punkcie 2 sentencji umorzono postępowanie w stosunku do T. L. albowiem cofnęła ona powództwo ze zrzeczeniem się roszczenia, co w świetle art. 203§1 kpc w zw. z art. 355§1 kpc skutkuje umorzeniem postępowania. Zważywszy, że powódka otrzymała sporną część deputatu węglowego przed wniesieniem powództwa już w chwili wniesienia pozwu było ono niezasadne. Przyjając zatem należy, iż e powódka proces przegrała, a więc stosownie do art. 98§1 kpc zwraca koszty postępowania pozwanej - wynagrodzenie profesjonalnego pełnomocnika pozwanej w kwocie 180 zł na podstawie §4 i §6 pkt.2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. 2013.490). Wobec powyższego orzeczono jak w punkcie 2 i 5 sentencji.

O kosztach sądowych Sąd orzekł w punkcie 3 sentencji na podstawie art. 113 ust. 1 w zw. z art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U Nr 167, poz. 1398 z późn. zm) nakazując pobrać od strony pozwanej na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w Pszczynie kwotę 120 zł tytułem zwrotu opłaty sądowej, od uiszczenia której powodowie byli zwolnieni.

O kosztach zastępstwa procesowego tych powodów, którzy proces wygrali Sąd orzekł w punkcie 4 sentencji na podstawie art. 98§1 kpc. Wysokość wynagrodzenia pełnomocnika powodów Sąd ustalił na kwotę 180 zł na podstawie §4 i §6 pkt.2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. 2013.490).

Sędzia Sądu Rejonowego

ZARZĄDZENIE

1.odnotować

2.odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć :

-pełn. pozwanej A. U.

3.kal.14dni lub z wpływem dołączyć zpo.

Sędzia

P., 02 lipca 2015 roku